

УДК 373.3.016:811.111

ІНТЕГРАЦІЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Олена Бескорса

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
м. Слов'янськ Донецької області, Україна
beskorsyhelen@gmail.com

Анотація. Актуальність проблеми інтеграції в початковій школі обумовлена необхідністю сформуванню в учнів цілісну картину світу й навички, які є необхідними в реальному повсякденному житті. Англійська мова є універсальним навчальним предметом, який інтегрується з іншими предметами як на змістовому, так і на процесуальному рівнях. Метою статті є визначення змістових ліній та шляхів інтегрування навчального предмета «Іноземна мова» в інші освітні галузі початкової школи в контексті концепції «Нова українська школа». Визначено особливості різних видів інтеграції на уроках англійської мови, зокрема внутрішньопредметної та міжпредметної, горизонтальної та вертикальної, а також шляхи інтегрування англійської мови з освітніми галузями початкової школи «Математика», «Фізкультура», «Мистецтво», «Природознавство». Доведено, що застосування інтеграції на уроках англійської мови в початковій школі створює сприятливі умови для навчання, виховання та розвитку молодого школяра, іноземна мова є засобом пізнання і спілкування в цьому процесі.

Ключові слова: міжпредметна інтеграція; внутрішньопредметна інтеграція; горизонтальна інтеграція; вертикальна інтеграція; концепція «Нова українська школа»; уроки англійської мови; початкова школа; освітні галузі початкової школи.

Постановка проблеми. Сутність концепції «Нова українська школа» полягає в тому, щоб сформуванню в учнів цілісну картину світу й навички, які є необхідними в реальному повсякденному житті.

Інна Дьоміна, співавторка одного з проектів інтегрованого курсу «Природничі науки», стверджує, що творчість, адаптивність, критичне мислення та співпраця є дуже цінними навичками, формування яких має бути першочерговим завданням Нової української школи. Інтегроване навчання є надзвичайно ефективним підходом, бо допомагає усвідомити учням важливу роль взаємодії одне з одним у реальному житті.

Однак, як зазначено в методичних рекомендаціях з іноземних мов для експериментальних загальноосвітніх навчальних закладів, навчальний предмет «Іноземна мова», який забезпечує виконання завдань мовно-літературної освітньої галузі, що стосується іншомовної освіти, не передбачає інтегрування в

інші освітні галузі. Тому вчитель іноземної мови має самостійно узгоджувати інтегровані змістові лінії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідеї інтеграції змісту та форм навчання не є новими в освіті. Інтегроване навчання набуло широкого застосування в Америці з 30-х років ХХ ст. Учені та вчителі об'єднали зусилля для створення міжпредметних проектів, які були засновані на суб'єктивному досвіді учнів та спрямовані на встановлення зв'язків між знаннями та їхнім практичним застосуванням. Серед західних учених проблемою інтеграції навчальних предметів та міжпредметних зав'язків займалися С. Ковалик, С. Матісон, Р. Тайлор, М. Фрімен та ін.

Інтеграція є комплексним явищем, різні аспекти якого вивчаються українськими науковцями. Інтеграції змісту освіти присвячено дослідження В. Андрущенка, В. Безрукової, С. Гончаренка, Л. Дольнікової, І. Зязюна, М. Іванчук, О. Мариновської та ін.

Дидактичні аспекти інтеграції досліджують у своїх працях К. Гуз (розробка інтегрованих курсів), Ю. Мальований (методологічні засади проблеми інтеграції), В. Моргун (визначення сутності процесів інтеграції та диференціації), Р. Собко (інтегроване навчання з використанням комп'ютерної техніки в професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи).

Дидактичні можливості інтеграційних занять змісту початкової освіти висвітлено в працях таких учених, як Н. Бібік, М. Вашуленко, О. Савченко та ін.

Отже, у науковій літературі наявна значна кількість досліджень, присвячених проблемі інтеграції в навчанні, однак в умовах реформації сучасної освіти виникає необхідність окреслити головні шляхи інтеграції на уроках англійської мови в початковій школі.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення змістових ліній та шляхів інтегрування навчального предмета «Іноземна мова» в інші освітні галузі початкової школи в контексті концепції «Нова українська школа».

Виклад основного матеріалу. Інтегрування різних освітніх галузей початкової школи є відмінною рисою сучасного навчання, а також першочерговим завданням педагогів. За умови успішного впровадження інтеграції реалізується мета якісної освіти, в учнів формується цілісне уявлення про об'єкт, що вивчається. Значна увага приділяється міжпредметним зв'язкам, які сприяють формуванню міжпредметної компетентності, яка в Державному стандарті початкової освіти визначається як «здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей» [1].

У концепції «Нова українська школа», яка має на меті реформування сучасної шкільної освіти через подолання ізольованого викладання навчальних

предметів й укладання нових навчальних програм, концептуальну основу складає розвивально-продуктивний інтегративний підхід.

Аналіз наукових літературних джерел дозволяє стверджувати, що поняття «інтеграція» в освіті є складним і не однозначним. По-перше, інтеграцію розглядають як мету навчання, яка веде до формування цілісної уяви учнів про світ, у якому всі об'єкти є взаємопов'язаними. По-друге, інтеграція – це засіб навчання, який передбачає виявлення спільного змісту предметних галузей та встановлення зав'язків між ними.

Найбільш комплексно до визначення поняття «інтеграція», на нашу думку, підійшла М. Прокоф'єва. Вона стверджує, що інтеграція – процес взаємодії елементів із заданими властивостями, що супроводжується встановленням, ускладненням і зміцненням істотних зв'язків між елементами за достатніх підстав, у результаті такої взаємодії формується зінтегрований об'єкт (цілісна система) з якісно новими властивостями, у структурі якого зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів. Проблема інтеграції в освіті на сучасному етапі розвитку педагогічної теорії і практики, як вже зазначалося, має більш комплексний характер і пов'язана з соціальним феноменом, сутність якого полягає в тому, що свідомість людей суттєво відстає від розвитку глобальних процесів, не встигає осмислити їхній зміст, причини виникнення і взаємозв'язок, що унеможливує прогнозування наслідків [4, с. 76 – 77; 5, с. 43].

Аналіз досліджень західних науковців дозволяє стверджувати, що вони розділяють позицію М. Прокоф'євої. Так С. Денім і С. Ада доводять, що інтеграція змісту початкової освіти дозволяє учням виявляти зв'язки між школою, навчальними предметами і реальним життям, а також сприяє самоусвідомленню молодших школярів у житті та виробленню власного стилю мислення та навчання [7]. На думку психологів, здатність до інтегрування формується в дітей ще в дошкільному віці, але особливо інтенсивно вона розвивається в початковій школі. Цьому має сприяти створення інтегрованих предметів та навчальних курсів.

У концепції «Нова українська школа» наголошується на важливості запровадження інтегрованих курсів, передусім курсу «Я досліджую світ», який має повністю або частково охопити сім освітніх галузей. «Іноземна мова» залишається окремим навчальним предметом, однак інтеграція іноземної мови з іншими навчальними предметами має головну перевагу – вивчення іноземної мови відбувається не ізольовано, а як реальний засіб повсякденного спілкування. Слід також наголосити, що іноземна мова є універсальним навчальним предметом, об'єднання якого з іншими предметами дозволяє вирішувати проблеми не лише в межах однієї дисципліни, а й цілого циклу.

Крім того, навчальна програма з іноземних мов не є рамковою і дозволяє вчителю обирати порядок вивчення тем та їхній зміст, що сприяє узгодженню інтегрованих ліній з іншими предметними галузями.

Інтеграція в початковій школі здійснюється такими шляхами:

- розроблення нових типів і форм уроків (урок з міжпредметними зв'язками, інтегрований урок, бінарний урок);
- упровадження навчальних проєктів;
- організація тематичних днів і тижнів [3].

Інтеграція, яка здійснюється в межах одного навчального предмета, називається внутрішньопредметною інтеграцією. Сутність внутрішньопредметних процесів інтеграції полягає насамперед у тому, що засвоєння фонетики, лексики, граматики відбувається не ізольовано, а інтегровано (під час читання, письма, говоріння). Учні ознайомлюються з новими лексичними одиницями та граматичними структурами й засвоюють їх під час виконання мовленнєвих дій, реалізація яких вимагає застосування окремого слова, словоформи, словосполучення, речення, діалогічної або монологічної єдності, цілого тексту, що зумовлено ситуаціями спілкування, які моделюються на уроці (С. Рогова, І. Верещагіна). Інтеграція здійснюється і тоді, коли учні слухають, читають, розмовляють, пишуть англійською мовою. Отже, усі види мовленнєвої діяльності є взаємозалежними компонентами мовленнєвої діяльності й використовуються з метою створення умов для формування комунікативної компетенції учнів усіма можливими засобами.

Дослідженнями М. Жинкіна переконливо доведено існування взаємозв'язку та взаємовпливу аудіювання і говоріння, аудіювання і читання, говоріння і читання, читання і письма тощо. При цьому зазначені зв'язки мають глибинний характер та рівні механізмів мовлення [6, с. 91].

Отже, інтеграція полягає в забезпеченні та взаємодії різних аспектів мови (фонетики, лексики, граматики) і різних видів мовленнєвої діяльності загалом.

Інтегрування змісту кількох навчальних дисциплін називається міжпредметною. Міжпредметна інтеграція може бути горизонтальною або вертикальною. Горизонтальні взаємозв'язки різних навчальних предметів передбачають їх вивчення впродовж деякого часу (тижня або місяця). Вертикальна інтеграція охоплює більш широке коло навчальних предметів, які комплексно розв'язують проблемне питання в близьких часових межах (впродовж уроку або дня). Тобто, плануючи вивчення однієї комплексної теми впродовж уроку, учитель залучає з інших відомості, способи дій на основі сформованих в учнів умінь і навичок, форму подання навчального матеріалу тощо [3, с. 4].

Горизонтальні міжпредметні зв'язки із залученням іноземної мови мають переваги перед вертикальною, а саме: більш тривалий період вивчення навчальних тем полегшує процес узгодження змістових ліній. Горизонтальні міжпредметні зв'язки є найбільш оптимальною формою інтеграції в тих випадках, коли існують значні відмінності в концептуальних підходах до побудови навчальних предметів, до системи структурування в них навчального

матеріалу, а також у характері їх вивчення. Крім того, якщо інтегративні курси спрямовані на встановлення та підтримання постійного взаємозв'язку між знаннями різних наук, то для горизонтальної інтеграції навчальних тем такий зв'язок є варіативним. Визначаючи в процесі навчання теми інтегративного характеру, слід брати до уваги лише суттєві зв'язки в навчальному матеріалі, об'єктивно необхідні для розкриття змісту.

На думку західних методистів (Дж. Крендел, Ф. Генеси, Д. Шорт, М. Сноу, Б. Тейлор), традиційна інтеграція англійської мови з іншими навчальними предметами відбувається через надавання інструкцій англійською мовою на інших уроках, тобто іноземна мова одночасно є засобом навчання і середовищем для вивчення математики, природознавства тощо. Натомість українські вчені наголошують, що інтеграція на початковому ступені навчання здійснюється через поєднання змісту навчального матеріалу з іноземної мови та інших навчальних предметів, зокрема природознавства, математики. Такий підхід вітчизняних методистів (С. Роман, О. Коломінова, О. Савченко, О. Бігич) є одним із напрямів дидактичного оновлення уроків англійської мови в початковій школі, що також відповідає компетентнісному підходу Нової української школи.

При визначенні змісту навчання психологи рекомендують виходити з того, що іноземна мова є засобом висловлення про об'єктивну дійсність, закономірності якої є предметом інших дисциплін. При доборі змісту, складанні текстів для читання, аудіювання, розробці ситуативних вправ авторам навчальних авторських програм, методистам і вчителям слід якомога ширше використовувати змістовий потенціал освітніх галузей початкової школи: «Математика», «Фізкультура», «Людина і світ», «Мистецтво», «Природознавство» (розв'язання задач і прикладів англійською мовою тощо).

У методичній літературі наявна ціла низка прикладів вправ, текстів ситуацій, зміст яких дозволяє активізувати та закріпити частину знань початкового курсу математики, що мають практичну спрямованість і застосовуються в повсякденному житті, зокрема властивості та відношення предметів, рахування предметів; уживання кількісних і порядкових числівників, дії додавання й віднімання; час, міри часу (година, хвилина, секунда, доба, тиждень, місяць, рік), уміння їх скорочено називати; грошові одиниці і співвідношення між ними, уміння записувати їх скорочено [6, с. 77].

Дітей захоплює розв'язування простих математичних задач англійською мовою, участь у ситуаціях, що потребують конкретних математичних дій, визначення часу за макетом циферблату годинника, що демонструє учитель або інший учень, називання днів народження (свого, членів своєї родини).

У контексті діалогу культур цікавими для дітей є тексти, у яких розповідається про грошові одиниці – українські та британські (американські). Головне завдання таких вправ полягає у формуванні в учнів системи уявлень про британські грошові одиниці, про співвідношення між ними, про те, як їх

скорочено записувати, проводити прості розрахунки. А засобом вправління слугують ситуації, що моделюють умови реальної взаємодії з носіями мови у Великій Британії (наприклад: у магазині одягу, шкільного приладдя, іграшок, у супермаркеті тощо). Усі ці вправи цілком можливі на основі елементарної математичної підготовки учнів.

Порівняльний аналіз навчальних програм з англійської мови та природознавства дозволяє стверджувати, що в початковій школі інтеграція між цими предметами може здійснюватися на змістовому рівні. Ураховуючи зміст навчальних програм із природознавства та англійської мови, пропонуємо проводити уроки англійської мови з інтегруванням таких природознавчих тем: «Свійські тварини», «Захоплення тваринами», «Дикі тварини», «Зоопарк», «У світі тварин», «У зоопарку», «Вітер і сонце», «Улюблена пора року», «Поїздки за кордон», «Місця відпочинку».

Інтеграція на уроках англійської мови та предметів освітньої галузі «Мистецтво» здійснюється як на змістовому, так і на процесуальному рівнях. Поєднання іншомовної мовленнєвої діяльності з видами діяльності, притаманними молодшому шкільному віку – з ігровою, руховою, музичною, драматичною, художньою, трудовою – утворюють спільні зони навчання, виховання, розвитку. І це є цілком закономірно, тому що загальна мета начальних предметів цієї освітньої галузі полягає в навчанні й гармонійному розвитку дитини. Проте здійснюється це різними засобами.

Так, якщо предмет «Іноземна мова» покликаний навчати спілкування і взаємодії з навколишнім світом вербальними засобами, то предмети естетичного циклу використовують для цього мову танців, ритмів, жестів, рухів, дизайну, мову почуттів і стосунків. Психологи і методисти Х. Бетц, І. Бім, Н. Гальськова вважають таку мову більш зрозумілою учням молодшого шкільного віку. Тому на інтегрованих уроках молодшим школярам пропонують ситуації та завдання, які спонукають до поєднання вербальних засобів спілкування з невербальними. Під час інтегрування англійської мови і малювання дітям можна запропонувати намалювати малюнок за змістом прослуханого автентичного тексту про сім'ю англійського хлопчика або дівчинки. На уроках музики учні співають пісні англійською мовою, відтворюючи їхній зміст відповідними рухами [6, с. 79].

Інтеграції змісту уроків англійської мови й фізичної культури відбувається через виконання дітьми фізичних вправ, демонструючи англійською мовою відповідні рухи тіла.

На уроках літературного читання діти можуть виразно декламувати вірші англійською мовою з використанням різного темпу й ритму або вчать драматизувати сценку, із застосуванням невербальних аспектів спілкування.

Цінність таких навчальних ситуацій полягає в стимулюванні фантазії учнів, їхньої уяви, а також у створенні справжньої основи й поштовху до творчості, у забезпеченні реальних умов для інтегрування вербальних аспектів

мовленнєвої взаємодії з невербальними (контакт очей, жести, міміка, рух, пантоміма). Унаслідок цього активізуються функції обох півкуль головного мозку, посилюється емоційна насиченість навчального процесу, сприйняття навколишньої дійсності стає більш цілісним і відповідно більш міцним.

Висновки. Отже, цілеспрямований і послідовний зв'язок навчання іноземної мови з предметами різних освітніх галузей у системі початкової освіти, інтегрований характер цього предмета – усе це посилює керованість навчально-виховним процесом, його результативність. Суттєво прискорюється оволодіння загальнонавчальними вміннями, які мають міжпредметний характер. Збагачується змістовий план навчання дітей унаслідок розширення їхніх предметних знань. Створюються реальні передумови для взаємопов'язаного навчання, освіти, розвитку й виховання школяра, активного суб'єкта педагогічного процесу. Загалом в учнів формується більш цілісна картина світу, у якій іноземна мова виконує специфічну функцію – виступає засобом пізнання і спілкування.

Доведено, що якісно новий рівень синтезу знань, навичок і вмінь становлять інтегровані курси. Але це питання, незважаючи на певні здобутки теорії і практики навчання англійської мови, потребує подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт початкової загальної освіти : прийнятий 20 квітня 2011 року № 462 // Початкова школа. – 2011. – № 18(594). – 43 с.
2. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 2) // Нова українська школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nus.org.ua/articles/integrovanenavchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/>
3. Концепція «Нова українська школа» : прийнята 27 жовтня 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html>
4. Наджафова С. Інтеграційні процеси в освіті / С. Наджафова // Наука і освіта. – 2015. – № 2. – С. 75 – 79.
5. Прокофьева М. Ю. Интеграция педагогической подготовки будущих воспитателей дошкольных учреждений и учителей начальных классов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. Ю. Прокофьева. – Ялта, 2008. – 268 с.
6. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі / С. В. Роман. – К. : Ленвіт, 2005. – 207 с.
7. Deneme S., Ada S. On Applying the Interdisciplinary Approach in Primary Schools / Selma Deneme, Selen Ada // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2012. – Volume 46. – P. 885 – 889.

ИНТЕГРАЦИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ В КОНТЕКСТЕ КОНЦЕПЦИИ НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЫ

Елена Бескорся
кандидат педагогических наук,
доцент кафедры теории и практики начального образования
ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»
г. Славянск, Украина
beskorsyhelen@gmail.com

Аннотация. Актуальность проблемы интеграции в начальной школе обусловлена необходимостью сформировать у учащихся целостную картину мира и навыки, необходимые в реальной повседневной жизни. Английский язык является универсальным учебным предметом, который интегрируется с другими предметами как на содержательном, так и на процессуальном уровне. Целью статьи является определение содержательных линий и путей интеграции учебного предмета «Иностранный язык» с другими учебными отраслями начальной школы в контексте концепции новой украинской школы. Определены особенности различных видов интеграции на уроках английского языка, в частности внутрипредметной и межпредметной, горизонтальной и вертикальной, а также пути интегрирования английского языка с учебными отраслями начальной школы «Математика», «Физкультура», «Искусство», «Природоведение». Доказано, что применение интеграции на уроках английского языка в начальной школе создает благоприятные условия для обучения, воспитания и развития молодого школьника, иностранный язык выступает средством познания и общения в этом процессе.

Ключевые слова: межпредметная интеграция; внутрипредметная интеграция; горизонтальная интеграция; вертикальная интеграция; концепция «Новая украинская школа»; уроки английского языка; начальная школа; учебные отрасли начальной школы.

INTEGRATION AT ENGLISH LESSONS IN PRIMARY SCHOOL IN THE CONTEXT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL CONCEPT

Olena Beskorsa
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Primary
Education Theory and Practice Department
SHEE “Donbas State Pedagogical University”
Sloviansk, Donetsk region, Ukraine
beskorsyhelen@gmail.com

Abstract. The problem of integration in the primary school is relevant as it is necessary to form the students' holistic world picture and the skills that they need in real everyday life. English is a universal learning subject that integrates with other subjects at both content and procedural levels.

The purpose of the paper is to single out the main content lines and the ways of integrating the learning subject “Foreign languages” with the other learning branches of primary school in the context of “New Ukrainian School” concept.

In the article the essence of the concept “integration” is defined. The classification of different integration types is made. The author singles out inner disciplinary and interdisciplinary integration. The inner disciplinary integration in English classes is made through combining language content of phonetics, grammar and vocabulary and communicative content in reading, speaking, listening and

writing. The interdisciplinary integration is realized through combining content lines and teaching methods of English and other primary school subjects. The vertical and horizontal integration also takes place in English classes in primary school. The author emphasizes on the advantages of horizontal integration as it has a longer period of implementing content lines of different subjects. Horizontal interdisciplinary connections are thought to be the most optimal form of integration when there are significant differences in the conceptual approaches to the system of structuring the learning material in different subjects as well as the specifics of each discipline. It is also proved the integrative courses are aimed at establishing and maintaining a permanent relationship between the knowledge in different subject. The main horizontal content lines in primary school subjects are identified.

In the conclusion the author summarizes purposeful and consistent interrelation of teaching a foreign language with subjects of other learning subjects in the system of primary education, the integrated nature of English increases the manageability of the educational process and its effectiveness. The content plan for teaching children enlarges due to the expansion of the subject knowledge.

Key words: interdisciplinary integration; inner disciplinary integration; horizontal integration; vertical integration; “New Ukrainian School” concept; English lessons; primary school; learning branches of primary school.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Derzhavnyi standart pochatkovoї serednoi osvity [The State Standart of Primary Secondary Education]. (2011, April 20). Retrieves from <http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/> [in Ukrainian].
2. Intehrovane navchannia: tematychnyi i diialnisnyi pidkhid (Chastyna 2) [Integrated learning: thematical and activity approach (Part 2)]. (n.d.). *nus.org.ua*. Retrieves from: <http://nus.org.ua/articles/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/> [in Ukrainian].
3. Kontsepsiia “Nova Ukrainska shkola” [Concept “New Ukrainian school”]. (2016, October 27). Retrieved from: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html> [in Ukrainian].
4. Nadzhafova, S. (2015). Integratsiini protsesy v osviti [Integrating processes in education]. *Nauka i osvita – Science and Education*, 2, 75-79 [in Ukrainian].
5. Prokof'eva, M. Ju. (2008). Integracija pedagogicheskoi podgotovki budushhih vospitatelej doskol'nyh uchrezhdenij i uchitelej nachal'nyh klassov [Integration of future preschool and primary school teachers' pedagogical training]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Yalta [in Russian].
6. Roman, S.V. (2005). *Metodyka navchannia anhliiskoi movy u pochatkovii shkoli [Methodology of the English language teaching at primary school]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
7. Deneme S., Ada S. On Applying the Interdisciplinary Approach in Primary Schools / Selma Deneme, Selen Ada // *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. – 2012. – Volume 46. – P. 885 – 889.

Матеріали надійшли до редакції
04.11.2017 р.